

citerer „Times“, spørger han om Verden kan lade saa mægtige Kræfter gaa løse tilmed ene ledede af Profithensynet.

Men til at lede disse mægtige Kræfter staar den moderne Stat kun svagt, saa længe den ene maa støtte sig til en formalistisk uddannet Embedsstand uden Indsigt i teknisk-organisatoriske og økonomiske Opgaver som tilmed ofte i sine Sympatier er privatøkonomisk orienteret. Professor Birck kunde have tilføjet, at denne Embedsstand i Kraft af sine Egenskaber ofte vil mangle Mod og Vilje til at paatage sig det Ansvar, som følger med reel og ikke blot formel Indgriben. Saalænge Statsmagten savner denne Vilje til at tage et Ansvar og den derfor fornødne Indsigt, bliver de politiske Partiers Opgave, naar de tilhører Overklassen, at finde hvad disse højst vil yde, men hvis de repræsenterer Underklassen da hvad disse mindst vil lade sig nøje med for ikke at gøre Oprør, og Birck tilføjer med berettiget Haan overfor det falske Demokrati, der i Socialpolitikken ser sin væsentlige Opgave, at det er ud fra denne Betragtning, man kan kalde de sociale Udgifter for Besiddelsens Forsikringspræmie.

B. Gloerfelt-Tarp.

VINDING KRUSE: Ejendomsretten I og II Del. Nyt Nordisk Forlag, København 1929; 748 Sider

Vinding Kruses Bog ligner ikke den Tingsret (Matzens), jeg i sin Tid lærte, hverken i Form eller Emne. Den giver paa forskellige Omraader den positive Lov, men væsentlig som Exempler til Forklaring af visse juridiske Grundbegreber, og den er kemisk fri for Exegese; man faar ingen Diskussioner om Lovsteders Forstaaelse; Forfatteren henviser Studenten til at erhverve Kendskab til Loven og dens Anvendelse i Lovleksika og Kommentarer. Hans Bestemmelse at Jura som Samfundsvidenskab er forsaavidt rigtig, som den retlige Organisation bør være en Genspejling af den økonomiske og sociale. Som Centrum i sin Videnskab opstiller han Læren om Ejendomsretten, den Ret, i Kraft af hvilken jeg ejer. Medens mange Sociologer i Ejendomsretten ser et Hensigtsmæssighedsinstitut, hvis Form og Indhold bestemmes af Forhold, der ligger udenfor Juraen og derfor maa være skiftende, opstiller Forf. Ejendomsret som noget aandeligt, saaledes at mit Forhold til mit Eje ikke skal bedømmes fra et materialistisk Berigelses- eller Magtsynspunkt, men som noget, der staar i Forbindelse med mit Sjæleliv, idet han med Goethe siger „Mit er den Kreds, min Virksomhed udfylder“. Til dette

citerer „Times“, spørger han om Verden kan lade saa mægtige Kræfter gaa løse tilmed ene ledede af Profithensynet.

Men til at lede disse mægtige Kræfter staar den moderne Stat kun svagt, saa længe den ene maa støtte sig til en formalistisk uddannet Embedsstand uden Indsigt i teknisk-organisatoriske og økonomiske Opgaver som tilmed ofte i sine Sympatier er privatøkonomisk orienteret. Professor Birck kunde have tilføjet, at denne Embedsstand i Kraft af sine Egenskaber ofte vil mangle Mod og Vilje til at paatage sig det Ansvar, som følger med reel og ikke blot formel Indgriben. Saalænge Statsmagten savner denne Vilje til at tage et Ansvar og den derfor fornødne Indsigt, bliver de politiske Partiers Opgave, naar de tilhører Overklassen, at finde hvad disse højst vil yde, men hvis de repræsenterer Underklassen da hvad disse mindst vil lade sig nøje med for ikke at gøre Oprør, og Birck tilføjer med berettiget Haan overfor det falske Demokrati, der i Socialpolitikken ser sin væsentlige Opgave, at det er ud fra denne Betragtning, man kan kalde de sociale Udgifter for Besiddelsens Forsikringspræmie.

B. Gloerfelt-Tarp.

VINDING KRUSE: *Ejendomsretten I og II Del.* Nyt Nordisk Forlag, København 1929; 748 Sider

Vinding Kruses Bog ligner ikke den Tingsret (Matzens), jeg i sin Tid lærte, hverken i Form eller Emne. Den giver paa forskellige Omraader den positive Lov, men væsentlig som Exempler til Forklaring af visse juridiske Grundbegreber, og den er kemisk fri for Exegese; man faar ingen Diskussioner om Lovsteders Forstaaelse; Forfatteren henviser Studenten til at erhverve Kendskab til Loven og dens Anvendelse i Lovleksika og Kommentarer. Hans Bestemmelse at Jura som Samfundsvidenskab er forsaavidt rigtig, som den retlige Organisation bør være en Genspejling af den økonomiske og sociale. Som Centrum i sin Videnskab opstiller han Læren om Ejendomsretten, den Ret, i Kraft af hvilken jeg ejer. Medens mange Sociologer i Ejendomsretten ser et Hensigtsmæssighedsinstitut, hvis Form og Indhold bestemmes af Forhold, der ligger udenfor Juraen og derfor maa være skiftende, opstiller Forf. Ejendomsret som noget aandeligt, saaledes at mit Forhold til mit Eje ikke skal bedømmes fra et materialistisk Berigelses- eller Magtsynspunkt, men som noget, der staar i Forbindelse med mit Sjæleliv, idet han med Goethe siger „Mit er den Kreds, min Virksomhed udfylder“. Til dette

filosofiske værdifulde Synspunkt knytter han den hasarderede Paastand, at det ud fra denne Betragtning er lettere at knytte Indsats og Belønning sammen. Han siger, at Ejendomsret er noget andet end Formueret, fordi Ejendomsforholdet omfatter andet end økonomiske Værdier, og han mener „at i voksende Grad er de usynlige Værdier, de mest reelle“; mere aandfuldt end rigtigt siger han, at de fleste Formuer ikke er skabt ved Magt over andre men ved Magt over sig selv. Han postulerer en Identitet mellem Rettighed og „Funktion“.

Han indser, at de økonomiske Love ikke er Naturlove men afhængige af Retsordenen og Institutionerne, og han betragter det økonomiske Liv under et biologisk Synspunkt og ser i Individet en Celle i Samfundsorganismen.

Han gennemgaar Adam Smiths Samfundsopfattelse saavel som Socialismens (med Citater af Karl Marx). Antitetisk undersøger han Kommunismen, sondrende mellem Kommunisme i Ejendom, i Drift og i Erhverv. Derefter gennemgaar han Sovjets Ejendomsbegreber, og den Forandring disse undergaar i Tiden fra 1919—25. Han forstaa, at Socialisme ikke er et med Statsdrift og heller ikke med Statskontrol; med Hensyn til det sidste har han et Afsnit om Statens Stilling til Truster, der er ret almindeligt holdt; han burde absolut have diskuteret Offentlighedskravet og ikke nøjes med et fromt Ønske om, at de koncentrerede Erhvervs Ledere skal vandre i et bedre Levned og forstaa, at de forvalter betroet Gods og løser offentlige Opgaver.

Jeg er glad ved, at juridiske Studerende herigennem faar en Del Problemer diskuteret, de ellers let overser, og dette gælder ogsaa historiske Afsnit saasom Beskrivelsen af Industrialismens Gennembrud, selv om jeg nærer en Tvivl om, at særlig det historiske, der jo dog er mere tilfældigt valgt, hører hjemme i denne Bog.

Det Synspunkt, at Ejendomsrettens Værdi ligger i noget sjæleligt, gør, at Forf. teoretisk i Indledningen stiller sig forskelligt med Hensyn til de forskellige Genstande for Ejendomsretten og navnlig undersøger det sjælelige Baand, der knytter Ejeren til sit Ejes Genstand. Han afskyr Spekulantten, er særlig haard mod Grund- og Byggespekulantten og er meget radikal i sin Kritik af Privatkapitalens Masseproduktion af grimme og uhensigtsmæssige Huse. Ligeledes sonderer han mellem individuelle Varer og artsbestemte, hvilke sidste han sætter ringere, fordi de ikke tilfredsstillter noget sjæleligt Behov (?); med artsbestemte Varer mener han ikke blot de Varer, Økonomerne

kalder fungible, men ogsaa Penge og paa Sæt og Vis Ihænderpapiret. Dette sidstes økonomiske Natur synes Forf. at forstaa meget vel men drager ingen Konsekvenser af sin Forstaaelse. Afsnittet er i det hele interessant, men det er mere Udtryk for en indre, ikke endt Kamp hos Forf. end for en modnet Anskuelse og virker derfor mindre definit og mere vagt end pædagogisk heldigt.

Forf. sondrer mellem Ejendomsrettens Beføjelser og dens Genstand; m. H. til de første finder han, at fælles for al Ejendomsret og forsaavidt definerende denne er a) Retten til at udnytte Godet (Produktion), til at afhænde og testere det (Omsætning) og at lombardere det (Basis for Realkredit). Disse Beføjelser anser Forf. som konstante, skifter end Genstanden for Retten. Heri er jeg ikke enig. Man kan ikke hævde, at Ejendomsretten er en i Luften frit svævende Retsform; den er altid knyttet til et noget, hvis Art og Natur baade af fysiske og af samfundsmæssige Grunde bestemmer Rettighedens Indhold. Retten til at udnytte Godet er baade positivt og negativt bestemt af Genstandens Art, og enhver Rettighed ogsaa andre end Ejendomsrettigheder kan bruges som Kreditbasis; her overser Forf. det faktiske, at en Skyld i over Hælvten af Tilfældene ikke er opstaaet gennem et Laan, men gennem hvad vi Økonomer kalder Besiddelsessplitning, d. v. s. Skyldbrevet er i Virkeligheden opstaaet som Bærer af en Medejendomsret til en ikke fysisk delelig Ting. Forf. vil ophæve Tingsretten som noget fra Obligationsretten forskelligt, idet han hævder, at Ejendomsrettens, Brugsrettens, Servituttens og Fordringsrettens Genstand ikke behøver at være en Ting men kan være ethvert økonomisk Gode.

Genstanden for Ejendomsretten er „Eiendom“, det jeg ejer som mit eget, enten det er en solid Ting, noget fysisk men ikke haandgribeligt som Luft, Vand, elektrisk Strøm og Lyde udsendt gennem Radio eller endelig det er en Rettighed. Vi maa derfor ikke sondre mellem obligatoriske og tinglige Rettigheder men mellem umiddelbare og delvise Ejendomsrettigheder; de forskellige Rettigheder viser kun deres særlige Karakter, hvor de støder sammen om samme Genstand (Er dette rigtigt?).

Til Obligationsretten henviser Forf. saaledes øjensynlig kun Læren om Forpligtelsers Indhold, medens den af Forpligtelsesdokumentet følgende Ret for Ejer er en Ejendomsret. Hvis jeg var Jurist, vilde jeg vove at være uenig med Forf. og vilde

sige: Jeg ejer en Stol og jeg ejer et Gælds-brev, jeg har Lov til at bruge, undlade at bruge begge, ja til at brænde dem, men denne Ret til at bruge er ganske forskellig med Hensyn til de to Genstande. Stolen kan jeg bruge og misbruge paa hundrede Maader, Dokumentet kan kun bruges paa én og det meget begrænset Maade, nemlig til at kræve vedkommende Ydelse og søge Rettens Hjælp til dens Gennemtvungelse; der er kun lidet fælles i Beføjelserne.

Naar Forf. kritiserer Juraen og mener, at den ofte opstiller Grundbegreber uden at definere dem og vover uberettigede Generaliseringer, rammer denne Kritik faktisk ogsaa Økonomien; jeg er enig i, at Juraen er en Videnskab, fordi den ikke er blot beskrivende men ogsaa forklarer en Aarsagssammenhæng og samtidig søger den rette Linie for Retsudviklingen, og jeg er enig med Forf. i det inderlige Sammenhæng mellem Retsfilosofi, Retshistorie og den positive Lovkyndighed og det deraf følgende, at en vis Ballast af Retsfilosofi og Retshistorie er nødvendig for enhver, der vil præstere noget videnskabeligt paa Retsvidenskabens Omraade. Og ligeledes bør han kende de økonomiske og sociale Ejendommeligheder ved de Genstande og Forhold, han behandler retligt. Den, der vil skrive en Selskabsret, bør f. Ex. kende Selskabsformens Udvikling, bedømme dens Plads i Retssystemet samt vide, hvorledes f. Ex. Aktie og Andelsselskaber faktisk er i Øjeblikket i social og økonomisk Henseende; men en god Retshistoriker kan være en slet Filosof og omvendt, og en god Systematiker eller en god Exeget er ikke nødvendigvis en god Historiker og Filosof, derfor kan man ikke, hvor ønskeligt det end var, slaa sig til Ro med, at man i de forskellige Dele af den positive Retsvidenskab kan forudsætte Tilstedeværelsen af det filosofiske og historiske Grundlag; og derfor tror jeg alligevel, at en Lærestol i Retsfilosofi som i Retshistorie er ønskelig.

Forf. gennemgaar Ejendomsrettens Begrænsning: Under Afsnittet Expropriation burde Forf. i højere Grad have behandlet Statsmonopolets Expropriationsregler, f. Ex. hvilke Regler der er fulgt ved Tobaks- og Spritmonopolets Gennemførelse f. Ex. i Sverige og Svejts. Den svenske Jurist Reuterskjöld har behandlet disse Spørgsmaal meget nøje. Ligeledes kunde jeg have ønsket, at Forf. havde uddybet Behandlingen af Relationerne mellem Expropriation, Skat og lovsat Indskrænkning i Raadighedsretten, der alle kan føre til Forringelse i min Formue.

M. H. til den danske Landbolovgivning og dennes Indskrænkning i Ejendomsrettens Beføjelser savner jeg, hvor historisk værdifuld Fremstillingen end er, en Undersøgelse af Berettigelsen i Indskrænkningerne. M. H. til Jordan burde Forf. overhovedet have diskuteret Ejers Beføjelsers Grænse, og jeg mener, at Forf. er gaaet alt for let over Spørgsmaalet om, hvad der er Ejers Ret til, hvad der er under Jordoverfladen; jeg er ikke overbevist om, at hvad Forf. siger om positiv Ret i Danmark, er stikholdigt: Man huske, at f. Ex. England og Tyskland har ganske modsatte Regler om Overfladens Ejers Rettighed over f. Ex. Mineraler i hans Jords Skød. Endelig burde under Ejendomsrettens Grænser den Indskrænkning i Kreditors Ret som følger af homestead Retten være behandlet; jeg bilder mig ind at have læst en Afhandling af Damkier om dette Emne, saaledes at dette Spørgsmaal, der i mange Landes Lovgivning spiller en stor Rolle, ogsaa er behandlet teoretisk herhjemme.

Efter Afsnittet „Naboret“, behandler Forf. Fredskovforordningen af 1805 samt Reglerne om Bygningsfredning. Om Bygningsfredning og om Byplaner har Forf. et Afsnit, som er læseværdigt og interessant, og som er baaret oppe af Forf.s Overbevisning om, at ordentlige Boliger næsten er en Menneskeret, og som maaske derfor tager en uforholdsmæssig stor Plads.

Forf. behandler Afsnittet om Genkøbsret altfor forbigaaende; ved koncessionerede Virksomheder har Statens Genkøbsret en overordentlig Betydning.

Retsordenens Maal, siger Forf., er at give Fasthed og Tryghed til det økonomiske Liv og samfundsmæssig Tugt og Orden i Produktionen; forsaavidt indrømmer han paa dette Sted, at de retlige Instituter, altsaa ogsaa Ejendomsretten, maa være hensigtsmæssighedsbestemte, og at følgelig Ejendomsrettens Beføjelser maa variere efter dens Genstands Natur og Formaal.

Ejendomsretten er oprindeligt opstaaet ved Tilegnelse og Bemægtigelse i Ordets videste Forstand, omfattende Produktion samt Overførsel. Forf.s historiske Fremstilling er her maaske ikke strengt nødvendig, og burde have berørt, hvor ofte Præskription er gældende Rettigheders Grundlag. Om Enkeltheder vil jeg kun sige, at Forf. ikke har Ret i, at Bemægtigelse og Produktion m. H. til Kraft er det samme. Kraften f. Eks. i offentlige Vandløb bør ikke og er heller

ikke ifølge de fleste Landes Lovgivning Genstand for simpel Bemægtigelse; den erhverves oftest kun ved Koncession, jvf. den norske Vanddragslovgivning og den almindelige Begrænsning af Udlændinges Adgang til naturlige Kraftkilder.

Gang paa Gang undersøger Forf. Retten til aandelige Frembringelser og stiller sig lidenskabeligt paa Frembringers Standpunkt. Jeg maa dog m. H. til Udvidelse af Forfatterens Rettighed henpege paa den Samtidighed, der er i Ideers Opstaaen og paa, at der i Øjeblikket i New York er 150 dramatiske Arbejder man ikke kan opføre, fordi der for Retten er Klager over Plagiering. Der eksisterer et Bureau, der har gjort sig det til en Forretning at paavise literært Tyveri, og Misbrug fra dette Bureaus Side har ført til, at en for vidt hævdet Ret til aandelige Frembringelser retter sig mod bona fide Forfatteren selv. M. H. til Opfindelser citerer Forf. den berømte Højesteretsdom, hvorefter en af Burmeister & Wains tidligere Ingeniører fik tildelt 50 000 Kr. for Opfindelser, han havde gjort i Selskabets Tjeneste, og som dette udnyttede efter hans Afsked.

Naar vi ved, at Opfindelser i vore Dage ofte sker paa et Industriselskabs Laboratorium, maa Spørgsmaalet om den opfindende Ingeniørs Stilling definitivt afgøres. Det synes vanskeligt at sige, at „Ventendes Opfindelse“ i Lighed med „Ventendes Arv“ ikke kan sælges.

Om Ejendomsrettens Ophør vil Forf. have fælles Regler for Hævd og Forældelse, uagtet det første skaber Rettighed, det sidste ophæver Forpligtelser. Forf. ønsker, at Hævdinstituttet helst skal bortfalde. M. H. til Legater citerer Forf. Ørstedes morsomme Afhandling i „Eunomia“ og hævder, at rationelle Grunde kan føre til Inddragelse af Legatmidler eller til at flere Legater med samme Formaal slaas sammen under samme Administration. Jeg har selv set smaa Legater, hvor mere end Hælvten af Indtægten gik til Administration.

Under Hævd burde Forf. have behandlet den Indskrænkning, Hensynet til Lejer kan gøre i Ejendomsrettens Beføjelser, forsaavidt som en Lejer, der f. Ex. i 20 Aar har boet i en Lejlighed, derigennem har faaet et Baand knyttet mellem sig og denne; netop fra Forf.s Stilling til Eje af aandelige Værdier kunde man vente, at han havde haft Opmærksomheden henvendt paa det noget oprørende i, at jeg, der i Dag køber en Ejendom, dermed faar Ret til at ændre Lejebetingelserne for ja opsige en Mand, der i 20 Aar har boet i Ejendommen og for hvem Lejligheden er blevet en integrerende Del af hans Hjem, for nogle deres dyreste Eje.

Forf. lover en tredje Del, og en endelig Dom skal holdes tilbage, til denne foreligger. Han siger selv, han vil behandle et af Retslivets Grundproblemer, og kun incidenter give den positive Ret, om han end mener, at hans Exempler dækker det nødvendige. Jeg er ikke sikker paa, at han vil overbevise Juristerne om det rigtige i hans ny Systematik, selv kan jeg ikke dømme herom ud fra min tilfældige og utilstrækkelige Viden. Jeg er glad ved, at Forf. ved Studium udenfor sit Fag søger at faa en økonomisk og social Forstaaelse af de Fænomener, hvis retlige Side han behandler. Og, naar jeg selv qua Økonom er tvungen til at vove mig ud paa andre Videnskabers Omraader og følgelig her begaar Fejl og ofte misforstaar, vilde jeg være en Pedant, hvis jeg slog mig til Ridder paa Forfatterens Bekostning, hvis jeg paa visse Punkter synes, at dennes Forstaaelse paa mit Omraade er svigtende. Jeg kunde have ønsket, at han, der synes at have forstaaet Forskellen mellem Realkapital (de fysiske Goder) og Privatkapital, i dennes Betydning som Adgang til arbejdsfri Indtægt og derigennem faaet Blik for Ihænde-haverpapirets Natur m. H. til Splitningen mellem Retten til Udbytte og Retten til de fysiske Goder, hvis Udnyttelse betinger Udbyttet, i højere Grad havde draget de juridiske Konsekventser. Men som Bogen er, er jeg glad ved at have læst den, og beder de økonomiske Studerende læse den.

Dr. L. V. Birck.

INGJALD NISSEN: *Die methodische Einstellung*. Skrifter utgitt av det norske Videnskabs-Akademi, Oslo. II. Hist.-filos. Klasse 1929 Nr. 5.

Naar der findes Anledning til ogsaa her i „Nationaløk. Tidssk.“ at henlede Opmærksomheden paa dette store filosofiske Arbejde, er det fordi Værket strejfer sociologiske Problemer og derunder kommer ind paa en meget interessant Udredning af Afstemningsteknikens Indvirkning paa Partivæsenet. Anmelderen har tidligere bl. a. i „Demokratiets Genrejsning“ været inde paa dette Spørgsmaal, men Ingjald Nissen gør Sammenhængen mellem de gængse Afstemningsmetoders tekniske Fejl og Partivæsenets Udartning i partityranisk Retning til Genstand for en hel lille metodisk Studie, for derigennem at belyse hans — i nær Tilknytning til Max Weber — opstillede filosofiske Betragtninger over Forholdet mellem systematiske Fejl og, hvad han kalder Vurderingsindslaget i denne eller hin Tankebygning, denne eller hin sociale Institution osv.